

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту економіки
промисловості НАН України
академік НАН України

О. І. Амоша

(М.П.)

«09» серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ»**

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень
Ступень вищої освіти	доктор філософії
Галузь знань	05 – Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 – Економіка
Освітня програма	Економіка
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 051 – економіка / укладач В.П. Антонюк. ІЕП НАНУ. Київ, 2021. 16 с.

Розробник: Валентина Полікарпівна Антонюк, доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник сектору проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості Інституту економіки промисловості НАН України.

Робочу програму навчальної дисципліни «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання» розглянуто та затверджено на засіданні вченої ради Інституту економіки промисловості НАН України

Протокол від «05» серпня 2021, №7

Голова вченої ради Інституту
економіки промисловості НАН України
академік НАН України

 О.І. Амоша

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ	4
3. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ	10
8. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ .	12
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	13

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання» розробляється згідно освітньо-наукової програми Економіка та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Робоча програма розроблена на основі: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою КМУ № 261 від 23.03.2016; методичних рекомендацій МОН України до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни – «Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти» і «Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни» (лист Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434); Національної рамки кваліфікацій, в редакції постанови КМУ від 25 червня 2020 р. № 519.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальна кількість годин	120
Лекції, годин	20
Практичні, годин	10
Самостійна робота, годин	90
Форма підсумкового контролю	Екзамен

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання» посідає важливе місце серед дисциплін, що викладаються здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, оскільки забезпечує розуміння механізмів формування і використання головної продуктивної сили сучасного економічного розвитку – людського капіталу.

Передумовами її вивчення є опанування навчальних дисциплін блоку ОП 051 «Економіка» другого (магістерського рівня).

Взаємопов'язані дисципліни ОНП «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня підготовки докторів філософії в ІЕП НАН України з навчальною дисципліною «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання»: Наукові засади та сучасні парадигми промислового розвитку; Державна інноваційна політика та економічний розвиток; Кількісні методи дослідження соціально-економічних явищ та процесів.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні в здобувачів третього рівня вищої освіти розуміння сутності людського капіталу, як головного чинника суспільного прогресу на сучасному етапі, уміння формування нових знань і практичних навичок у сфері розвитку людського капіталу та ефективного його використання для забезпечення стійкого економічного зростання.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії системи сучасних знань і уявлень у сфері теорії людського капіталу, умов та чинників його формування, його ролі в економічному, індустріальному, інноваційному та соціальному розвитку на глобальному і національному рівнях, на рівні регіонів, підприємств і домогосподарств;

- розвиток у здобувачів даного рівня освіти навичок уміння дослідження закономірностей і проблем розвитку людського капіталу, аналітики, діагностики та оцінки основних параметрів людського капіталу держави, регіонів, підприємств у відповідності до завдань дослідницької та професійної діяльності;

- формування у здобувача на основі інтеграції теоретичних положень курсу і практичних навичок здатності до використання ефективних стратегій і механізмів управління розвитком людського капіталу в Україні на макро-, мезо- та макрорівні для підвищення ефективності рішень при розв'язуванні комплексу проблем в галузі професійної та/або дослідницької інноваційної діяльності.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Матриця відповідності програмних компетентностей та ПРН освітній компоненті «Актуальні проблеми формування людського капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання»

№	Загальні компетентності (ЗК)	Фахові компетентності (ФК)	Програмні результати навчання (ПРН)
1		+	
2	+		+

№	Загальні компетентності (ЗК)	Фахові компетентності (ФК)	Програмні результати навчання (ПРН)
3			
4			
5	+	+	
6			
7			
8			+
9	+		
10		+	+
11			+
12			
13			+
14			
15			+

За результатами опанування навчальної дисципліни аспіранти набувають професійні компетентності. Для набуття кожної з яких, здобувачі повинні продемонструвати знання, вміння (навички), комунікативні здібності, а також здатність самостійно і відповідально здійснювати відповідні дії, що відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі набувають такі компетентності:

інтегральна компетентність (ІК) – здатність розв’язувати комплексні проблеми управління функціонуванням і розвитком соціально-економічних систем та поведінкою їх суб’єктів в ході професійної діяльності та дослідницької інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань в економічній сфері;

загальні компетентності (ЗК):

– здатність до адаптації та дії в новій ситуації під час дослідницької діяльності; здатність до критичного мислення генерування нових ідей (креативність), аналізу та синтезу цілісних знань;

– здатність спілкуватися в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю у певній галузі наукової/професійної діяльності;

– здатність діяти на основі етичних мотивів і академічної доброчесності, оцінювати етичну відповідальність за отримані наукові результати та їх використання;

фахові компетентності (ФК):

– здобуття глибоких знань та розумінь у фаховій області – здатність продемонструвати засвоєння найбільш передових концептуальних та методологічних знань і термінологічного наукового і професійного апарату в сфері економіки, зокрема в аспектах закономірностей, тенденцій і проблем розвитку соціально-економічних систем, поведінки окремих суб’єктів соціально-економічних систем різних рівнів;

– постійне підвищення компетентності – здатність виконувати літературний пошук джерел, які мають відношення до наукового завдання, сприймати нові знання і зорієнтуватися на рівні професіонала в певній вузькій предметній області: національній та галузевій економіці, економіці природокористування і поведінковій економіці;

– здатність працювати самостійно у проведенні наукового пошуку, узагальнювати одержані наукові результати дослідження із використанням сучасних освітніх та дослідницьких технологій у сфері економіки.

Програмні результати навчання (формування, згідно Національної рамки кваліфікацій, необхідних компетентностей):

1. Знання:

1.1. Знання основних концепцій, теорій та практичних проблем економіки, загальних тенденцій і закономірностей функціонування і розвитку людського капіталу та його ролі в економічному розвитку.

1.2. Знання умов, факторів і механізмів розвитку людського капіталу, методів його оцінки та визначення потреб і напрямів формування для забезпечення національної економіки, регіонів і підприємств висококваліфікованими кадрами.

1.3. Знання основних завдань державної і регіональної політики з нагромадження людського капіталу для забезпечення сталого та інноваційного розвитку.

2. Уміння/навички:

2.1. Уміння розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень і отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми із використанням знань і навиків у сфері людського капіталу.

2.2. Здатність визначати відповідні проблеми і завдання в галузі економіки, пов'язані з людським капіталом, трансформувати і збагачувати наукові знання, застосовувати нестандартні підходи до їх вирішення.

2.3. Здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами у сфері розвитку людського капіталу країни, регіонів, підприємств, здатність ідентифікувати та оцінювати фактори впливу.

2.4. Здатність застосовувати наукові методи для обґрунтування прийняття рішень у своїй практичній діяльності з урахуванням тенденцій і потреб розвитку людського капіталу.

2.5. Уміння при розробці економічної політики на різних рівнях економіки враховувати фактор людського капіталу в контексті сучасних викликів суспільства: технологічної трансформації, розвитку Індустрії 4.0, цифровізації, глобалізації, екологізації.

3. Комунікація:

3.1. Уміння професійного спілкування та участі в науковій дискусії при обговоренні проблем економіка, в тому числі проблем формування і використання людського капіталу.

3.2. Вміння відстоювати власну наукову позицію стосовно людського чинника розвитку та ефективно трансформувати під впливом досягнень у розвитку наукових знань та зміни умов економічної діяльності.

3.3. Уміння використовувати здобуті знання і навички з теорії і практики людського капіталу при підготовці результатів своєї наукової роботи, виступів, написанні наукових статей та інших матеріалів для опублікування.

4. Відповідальність і автономія:

4.1. Демонстрування компетентності в обговореннях питань економічного і людського розвитку.

4.2. Демонстрування високого ступеню самостійності, академічної і професійної доброчесності в проведенні досліджень з проблем економічної діяльності та розвитку людського капіталу.

4.3. Виявлення здатності до рефлексії, критичного самооцінювання відповідності набутих навичок і знань у сфері людського капіталу вимогам професійної діяльності та визначення потреби професійного зростання й готовність до опанування нових знань шляхом формального або неформального навчання.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		Лекції	Практичні	Самостійна робота
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи людського капіталу				
Тема 1. Теорія людського капіталу. Його сутність, параметри і чинники розвитку	14	2	-	12
Тема 2. Роль людського капіталу в економічному зростанні та інноваційному розвитку	21	4	2	15
Тема 3. Четверта промислова революція та вимоги до якісних параметрів людського капіталу	15	2	2	11
Тема 4. Освіта як форма інвестицій в людський капітал. Потреба забезпечення високої якості освіти	21	4	2	15
Разом за змістовним модулем 1	71	12	6	53
Змістовний модуль 2. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу				
Тема 5. Проблеми формування та використання людського капіталу України	21	4	2	15
Тема 6. Індикатори оцінки людського капіталу. Міжнародні індекси людського капіталу та рейтинг в них України	14	2	-	12
Тема 7. Стратегічні завдання розвитку людського капіталу України	14	2	2	10
Разом за змістовним модулем 2	49	8	4	37
Усього годин	120	20	10	90

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи людського капіталу

Тема 1. Теорія людського капіталу. Його сутність, параметри і чинники розвитку

Людина в економіці знань, якості людини економіки знань. Еволюція концептуальних засад теорії людського капіталу, внесок зарубіжних і вітчизняних вчених в її розвиток. Сутність поняття «людський капітал», його кількісні та якісні параметри, чинники формування і розвитку. Людський капітал на макро-, мезо- та мікрорівні. Загальний та специфічний людський капітал підприємств. Інвестиції в людський капітал.

Тема 2. Роль людського капіталу в економічному зростанні та інноваційному розвитку

Людський капітал як головний чинник суспільного прогресу та економічного зростання в сучасних умовах. Роль людського капіталу в теоріях ендогенного зростання, знанневої економіки, потрійної спіралі, сталого розвитку. Людський капітал та продуктивність праці. Людський капітал як структурний елемент інноваційної екосистеми, його роль в забезпеченні технологічного розвитку. Особливості людського капіталу в умовах інноваційної економіки. Людський капітал у забезпеченні сталого розвитку.

Тема 3. Четверта промислова революція та вимоги до якісних параметрів людського капіталу

Четверта промислова революція, її широке та вузьке визначення, її основні характеристики та чинники розвитку. Основні параметри Індустрії 4.0 та її вплив на розвиток продуктивних сил, економічну діяльність і сфери зайнятості. Зміна вимог до якості робочої сили, набутих компетенцій, завдань формування людського капіталу в умовах динамічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та посилення технологічної конкуренції. Людський капітал в процесах цифровізації.

Тема 4. Освіта як форма інвестицій в людський капітал. Потреба забезпечення високої якості освіти

Пріоритетна роль загальної та професійної освіти у формуванні людського капіталу. Витрати на освіту як інвестиції в людський капітал. Професійно-технічна і вища освіта, забезпечення підготовки кадрів та формування необхідних компетенцій. Компетенції як складова людського капіталу. Підвищення вимог до якості освіти в контексті потреб інноваційного розвитку. Зростання необхідності STEM-освіти. Освіта упродовж життя. Проблеми освіти в Україні та можливості їх вирішення шляхом інтеграції в європейський освітній простір.

Змістовний модуль 2. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу

Тема 5. Проблеми формування та використання людського капіталу України

Демографічні, соціально-економічні та екологічні чинники розвитку людського капіталу. Процеси депопуляції населення та зовнішньої міграції в Україні та втрата людського капіталу. Проблеми освіти, охорони здоров'я, рівня та якості життя в контексті формування загроз відтворенню людського капіталу України. Проблеми зайнятості і безробіття. Регіональні диспропорції умов та рівнів розвитку людського капіталу. Вплив збройного конфлікту на Донбасі, окупації територій, пандемії Covid-19 на розвиток людського капіталу України.

Тема 6. Індикатори оцінки людського капіталу. Міжнародні індекси людського капіталу та рейтинг в них України

Методи вимірювання та оцінки людського капіталу. Кількісні та якісні індикатори, вартісні та натуральні показники оцінки. Індексний метод оцінювання людського капіталу. Міжнародні Індекси людського капіталу Світового Банку, Всесвітнього економічного форуму, Індекс людського розвитку ПРООН та ін. Місце України в міжнародних рейтингах, оцінка сильних і слабких сторін. Оцінка людського капіталу регіонів України.

Тема 7. Стратегічні завдання розвитку людського капіталу України

Загострення проблеми втрати людського капіталу України та необхідність формування стратегічних підходів управлінні людським капіталом для забезпечення його розвитку і нагромадження. Аналіз завдань розвитку людського капіталу в основних стратегічних документах держави та регіонів. Визначення основних завдань на довгострокову і середньострокову перспективу в таких сферах формування і використання людського капіталу як: освіта і професійна підготовка, охорона здоров'я, зайнятість, умови праці, доходи, міграція та ін.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Об'єктивні передумови виникнення ідеї людського капіталу. Зарубіжні теоретики людського капіталу, їх внесок в розробку теорії.
2. Внесок вітчизняних науковців у розвиток теорії людського капіталу.
3. Еволюція концепції людського капіталу, етапи її розвитку та визнання в науковому, бізнесовому і суспільному середовищі.
4. Визначення людського капіталу та його структурні компоненти.
5. Чинники формування людського капіталу.
6. Основні параметри людського капіталу національної економіки.
7. Основні параметри людського капіталу регіонів.

8. Основні параметри людського капіталу підприємств.
9. Форми і види інвестицій в людський капітал.
10. Оцінка ефективності інвестицій в людській капітал. Методи оцінки ефективності.
11. Людський капітал в контексті теорій економічного зростання.
12. Роль людського капіталу в теоріях ендогенного зростання.
13. Знаннева економіки, як результат нагромадження людського капіталу.
14. Вплив людського капіталу та продуктивність праці.
15. Необхідність розвитку людського капіталу як умова конкурентоспроможної економіки.
16. Людський капітал у формуванні інноваційної екосистеми.
17. Особливості розвитку людського капіталу в умовах інноваційної економіки.
18. Четверта промислова революція та людський чинник. Нові вимоги до людського чинника.
19. Завдання формування людського капіталу в умовах динамічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.
20. Людський капітал в процесах цифровізації.
21. Роль загальної та професійної освіти у формуванні людського капіталу.
22. Витрати на освіту як інвестиції в людський капітал.
23. Професійно-технічна і вища освіта в системі формування необхідних компетенцій для Індустрії 4.0.
24. Підвищення вимог до якості освіти. Формування інноваційних якостей людського капіталу.
25. Роль STEM-освіти в кадровому забезпечення Індустрії 4.0.
26. Об'єктивна необхідність переходу до освіти упродовж життя.
27. Проблеми освіти в Україні та можливості їх вирішення шляхом інтеграції в європейський освітній простір.
28. Вплив демографічних, соціально-економічних та екологічних проблем на розвиток людського капіталу України.
29. Процеси депопуляції населення та зовнішньої міграції в Україні та втрата людського капіталу.
30. Проблеми рівня та якості життя в контексті формування загроз відтворенню людського капіталу України.
31. Неєфективна зайнятість, безробіття в контексті проблем використання людського капіталу.
32. Регіональні диспропорції умов та рівнів розвитку людського капіталу.
33. Вплив збройного конфлікту на Донбасі, окупації територій, пандемії Covid-19 на розвиток людського капіталу України.
34. Методи вимірювання та оцінки людського капіталу. Кількісні та якісні індикатори, вартісні та натуральні показники оцінки.
35. Індексний метод оцінювання людського капіталу та його застосування в міжнародній практиці.

36. Міжнародні Індeksi людського капіталу Світового Банку, Всесвітнього економічного форуму, Індекс людського розвитку ПРООН та ін.
37. Місце України в міжнародних рейтингах, оцінка сильних і слабких сторін.
38. Оцінка людського капіталу регіонів України.
39. Загострення проблеми втрати людського капіталу України та необхідність формування стратегії розвитку людського капіталу.
40. Механізми забезпечення розвитку людського капіталу України.
41. Основні напрями забезпечення розвитку і нагромадження людського капіталу України.
42. Завдання розвитку людського капіталу в основних стратегічних документах держави та регіонів.
43. Основні завдання на довгострокову і середньострокову перспективу в сфері освіти і професійної підготовки.
44. Основні завдання на довгострокову і середньострокову перспективу в сфері охорони здоров'я.
45. Основні завдання на довгострокову і середньострокову перспективу в сфері доходів та підвищення рівня життя.
46. Основні завдання на довгострокову і середньострокову перспективу в сфері зайнятості та умов праці.
47. Основні завдання на довгострокову і середньострокову перспективу щодо зниження міграції та збереження людського капіталу.
48. Державна політика розвитку людського капіталу.
49. Шляхи покращення використання людського потенціалу.
50. Інтеграція до ЄС як умова розвитку людського капіталу.

8. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики результатів навчання. Засобами діагностики результатів навчання з навчальної дисципліни є: доповіді та виступи на семінарських заняттях; виконання тестових і розрахунково-аналітичних завдань; виконання і захист індивідуальних самостійних завдань; підготовка наукової статті, пов'язаної з тематикою курсу, її презентація та захист, екзамен.

Критерії оцінювання результатів навчання. Оцінювання здійснюється в бальній системі. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни становить від 0 до 100 балів і складається із оцінки таких видів навчальної діяльності аспіранта:

Розподіл балів, які отримують аспіранти

доповіді та виступи на семінарських заняттях	до 10 балів;
виконання тестових і розрахунково-аналітичних завдань	до 10 балів;
виконання і захист індивідуальних самостійних завдань	до 20 балів;

підготовка наукової статті в контексті проблем курсу
 підсумковий тест (екзамен)

до 20 балів;
 до 40 балів.

Екзамен

	Поточний контроль та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Разом
	Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				
Теми змістових модулів	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
Максимальна кількість балів за темою	7	10	9	10	10	7	7		

Аспірант на свій розсуд вибирає засоби оцінювання. Результати оцінки за кожним видом навчальної діяльності аспіранта підсумовуються. Умовою отримання позитивної результуючої оцінки з дисципліни – **екзамену** – є досягнення **не менш як 60%** від максимально можливої кількості балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D		
60-66	E	задовільно	не зараховано
0-59	FX	незадовільно	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Gary S. Becker. Human Capital. URL: <https://www.econlib.org/library/Enc/HumanCapital.html>
2. Claudia Goldin (2014). Human Capital. URL: https://scholar.harvard.edu/files/goldin/files/human_capital_handbook_of_econometrics_0.pdf
3. Human Development Indices and Indicators 2018 Statistical Update. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf
4. The Human Capital Project / World Bank. 2018. URL: <https://doi.org/10.1596/30498>.

5. Human Capital Index 2018 / World Bank. URL: https://photius.com/rankings/human_capital_index_country_rankings_2018.html
 6. Health 2020. A European policy framework and strategy for the 21st century / World Health Organization. 2013. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf?ua=1.
 7. World Development Report 2019: The Changing Nature of Work / World Bank. Washington, D.C., 2019. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/816281518818814423/pdf/2019-WDR-Report.pdf>.
 8. Education at a Glance 2019: OECD Indicators. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.
 9. Radulescu M., Fedajev A., Sinisi C. I., Popescu C., Iacob S. E. Europe 2020 Implementation as Driver of Economic Performance and Competitiveness. Panel Analysis of CEE Countries. Sustainability. 2018. 10 (3): 566.
 10. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики: колективна монографія / за ред. Е.М. Лібанової. –К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2014. – 380с
 11. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
 12. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку [монографія]; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк : НАН України, 2007. 347 с.
 13. Гришнова О.А. Людський капітал. Формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ. Товариство «Знання». 2006. 254с.
 14. Шкода Т.Н. Людський капітал підприємства: теорія і практика стратегічного управління: монографія/ МОН України, Національний авіаційний університет. Київ: Світ успіху, 2015. 424 с.
- Додаткова**
15. Артеменко Л. Людський капітал: наукові підходи та стан формування в Україні. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/20469/4/Stattja_%28jud_k_%29.pdf
 16. Горбань С., Чумак О. Сучасний стан та шляхи забезпечення розвитку людського капіталу в Україні. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2013/11.pdf
 17. Залознова Ю.С. Розвиток людського капіталу як умова підвищення конкурентоспроможності вугільної галузі. *Регіональна економіка*. 2010. № 3 (57). С. 230–236.
 18. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань. URL: [http:// www.ief.org.ua/](http://www.ief.org.ua/)

- Ariiv ET/Kolot207.pdf.
19. Кір'ян Т., Куліков Ю. Нове в теорії, методології та практиці людського капіталу. *Україна: аспекти праці*. 2017. № 4. С. 26–31.
 20. Антонюк В.П. Вища освіта України на шляху модернізації. *Бізнес Інформ*. 2019. № 4. С. 198–204.
 21. Турута О.В., Жидкова О.О. Модернізація системи вищої освіти як необхідна складова частина інтеграції України в європейський освітній простір. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 10. Том 2. 2019. С. 181-183.
 22. Pelinescu E. The impact of human capital on economic growth. *Procedia Economics and Finance*. 2015. № 22. P. 184-190.
 23. Teixeira A., Queirosb A. Economic growth, human capital and structural change: A dynamic panel data analysis. *Research Policy*. 2016. Vol. 45 (8). P. 1636- 1648.
 24. Василик А.В. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку в контексті євроінтеграційних процесів. *Економічний простір*. 2015. № 103. С. 5-15.
 25. Антохов А. А. Взаємовпливи людського капіталу та інноваційного розвитку економіки. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Випуск 1-2 (44). С. 32-35.
 26. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://uifuture.org/>
 27. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. *Центр Разумкова*. 2018. 368 с.
 28. Єфремова Н. Ф., Чічкань О. І., Галаганов В. О. Інвестиції в людський капітал і формування конкурентоспроможності підприємства. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/16.pdf
 29. Антонюк В.П. Стратегія розвитку вищої освіти України в контексті вимог до людського капіталу та євроінтеграційних процесів. *Вісник економічної науки України*. 2021. №1 (31). С. 113-119.
 30. Світовий банк: Інвестиції в людський капітал – головний пріоритет для України в умовах пандемії. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2020/09/16/investing-in-human-capital-a-top-priority-for-ukraine-amid-pandemic-says-world-bank>
 31. Інвестування в людський капітал: конклав Міністрів у рамках Весняних зустрічей Світового банку. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/investuvannya-v-lyudskij-kapital-konklav-ministriv-u-ramkah-vesnyanih-zustrichej-svitovogo-banku>
 32. Розвиток людського капіталу / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu>.
 33. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”: указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

Інформаційні ресурси

34. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://www.rada.gov.ua/>
35. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: www.kmu.gov.ua
36. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>